

Zvonka Kajba, Osnovna šola Frana Erjavca Nova Gorica

PRIMER OBRAVNAVE FONTAINOVE BASNI MRAVLJA IN MUREN ZA UČENCE PRISELJENCE

↳ V prispevku predstavljam gradivo za obravnavo Fontainove basni Mravlja in muren za predvsem neslovansko govoreče učence. Poudarek je na besedišču in strukturah, ki so del vsakdanje komunikacije, hkrati pa so ključni za razumevanje basni. Učenec spozna književno delo, ob tem pa se uči osnovnega sporazumevanja v slovenščini.

Inovacijski projekt z naslovom Priprava učnega gradiva za učence priseljence

Na šoli smo v šolskem letu 2016/17 sodelovali v inovacijskem projektu Zavoda RS za šolstvo z naslovom Priprava učnega gradiva za učence priseljence. Prvotni cilj skupine sodelujočih učiteljev je bil oblikovanje slikovnega slovarja z besediščem v povedih s posameznega predmetnega področja, ki omogoča učencu priseljencu osnovno raven razumevanja in sporazumevanja pri posameznem predmetu. Pri tem nam je bilo v pomoč gradivo za učenje slovenščine Čas za slovenščino 1, 2 (Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik) in gradivo učiteljice Barbare Upale,¹ ki se ukvarja s poučevanjem slovenščine kot tujega jezika, ter gradivo s seminarjev o vključevanju in poučevanju učencev priseljencev.

Vsak učitelj je s svojega predmetnega področja pripravljal učno gradivo, ki učencu priseljencu omogoča aktivno sodelovanje pri pouku. Nastala so raznolika gradiva na različnih zahtevnostnih ravneh. Nismo se omejili samo na slikovne slovarje, ampak smo se lotili posameznega obravnavanega sklopa pri predmetu.

S projektom smo dosegli absolutno ozaveščanje in zavedanje o tem, da je treba k delu z učenci priseljenci pristopati individualno, čeprav znotraj skupine. Hkrati pa smo nakazali možnosti, kako lahko to počnemo s tem, ko smo zasnovali gradiva, ki jih v praksi doslej ni bilo.

Gradivo, ki ga predstavljam v tem članku, je torej nastalo v tem inovacijskem projektu. Tujejezični učenci se nenehno vključujejo v šolski sistem. Kako naj se posamezni učenec vključi, pa še vedno ostaja vprašanje le na ravni posamezne šole, še pogosteje le učiteljev, ki ga poučujejo, posameznega učenca in njegove družine. Praktičnih sistemskih rešitev za vključevanje teh učencev še ni.

¹ Priročnik za izvajanje programa Uspešno vključevanje otrok priseljencev (UVOP)

Jean de la Fontaine: *Mravlja in muren* – basen in tujejezični učenec

Predstavljam primer gradiva, ki sem ga pripravila za obravnavo basni Jean de la Fontaina *Mravlja in muren*, ki jo obravnavamo v sedmem razredu, saj je basen književna vrsta, ki jo učenci glede na učni načrt za slovenščino morajo poznati. Hkrati pa je Jean de la Fontaine svetovno znani basnopisec, zato je možnost, da jo tujejezični učenec že pozna ali jo najde prevedeno v svoj jezik, toliko večja.

Gradivo, primerno za pouk, vajo, spoznavanje konteksta in jezika, je zelo pogosto treba posebej pripravljati. To je še posebno zahtevno, če se učenec vpiše v šolo, ne da bi se prej na katerikoli ravni srečal s slovenščino.

Gradivo je namenjeno tujejezičnim učencem 7. razreda, začetnikom v znanju slovenščine, čeprav se lahko uporablja tudi v drugih razredih, še posebej prvi del, ki ni neposredno vezan na besedilo *Mravlja in muren*. Namenjeno je tudi učiteljem v upanju, da ne bi bilo treba vsakemu izmed nas posebej oblikovati vsega gradiva, o čemer sem že pisala.²

Usvajanje besedišča, naloge za preverjanje in njegovo utrjevanje

Gradivo sem obravnavala tako pri rednih urah slovenščine kot pri dodatnih urah, ki so namenjene učencem priseljencem prvo in drugo leto po vstopu v slovenski šolski sistem.

Ker je učenje jezika dolgotrajen proces, moramo upoštevati postopnost osvajanja znanja. Sprva učenec razume, kasneje prepozna pomenske povezave, šele po daljšem času je učenec zmožen pridobljeno znanje aktivno uporabljati.

Dobro je, da učenec pred obravnavo tega gradiva vsaj na ravni razumevanja pozna osnovne glagole, s katerimi se zna na kratko predstaviti (kdo je, koliko je star, kaj dela zjutraj, kaj dela, ko pride iz šole, in kaj dela zvečer).

I. DEL:

Priloga o J. Fontainu

V 1. a nalogi je 16 sličic s predstavitvijo predmetne reference. Izhodišče vsakega razumevanja in obravnave besedila je poimenovalna zmožnost. Pod sličicami so zapisane kratke povedi, ki jih opisujejo. Učenec jih lahko prebere sam ali z učiteljevo pomočjo. Povedi, ki napovedujejo dejavnost človeka, se začnejo s samostalnikom deklara/fant je/dela, ki ga v slovenščini pogosteje uporabljamo kot zaimensko obliko on/ona. Struktura povedi, ki opisujejo živali ali predmete, se začne s kazalnim zaimkom to in glagolom biti. Povedi so enostavne, osnovne, da jih lahko ob sličici učenec takoj razume. Izbrala sem besedišče, ki ga mora učenec nujno obvladati, da lahko razume basen oz. njen povzetek. Drugi kriterij pri izbiri besedišča je uporabnost besede v vsakodnevni komunikaciji izven pouka. Tako namreč naredimo korak k čimprejšnji vključitvi učenca v skupnost, v katero se je priselil.

² Kajba, Zvonka, 2016: Primer obravnave Pavčkove pesmi *Pesem za učence tujce*.

Predstavljena so tudi poimenovanja za letne čase in iz njih izhajajoči prislovi (1. b in c naloga). Učenec lahko poimenovanja za letne čase poišče v slovarju, lahko pa mu jih pove učitelj. Kot pomoč sem pri tej nalogi navedla pomešane črke za posamezno poimenovanje, kar bi učencu lahko pomagalo, če morda letne čase pozna vsaj pasivno. Ob tem še navajam tudi vprašalnico za poimenovanje in razumevanje časa kdaj.³ Poimenovanje letnih časov je pomembno, saj je vloga poletja in zime pomembna za razumevanje zgodbe v basni.

Pri 1. c nalogi učenec ob tem, ko dopolnjuje povedi ob sličicah s časovnim prislovom, usvoji besedišče, ki ni neposredno povezano z basnijo, je pa bistveno, ko govorimo o letnih časih. Zato lahko to nalogo medpredmetno povežemo npr. z naravoslovjem, ne glede na razred.

2. naloga preverja pravopisno zmožnost učenca. Dopisati mora manjkajoče črke v besedah iz zgodbe. Razvijanje pravopisne zmožnosti je cilj pouka po učnem načrtu.

3. naloga od učenca zahteva reševanje pomena, tako da učenec dopolnjuje vrstico in s tem tudi poved.

II. DEL

Obravnava prirejene basni

Ko učenec uspešno reši prve tri naloge in je usvojil besedišče, lahko preide k sami zgodbi basni oz. njenem povzetku. Večkrat se pri neslovansko govorečih učencih pokaže, da imajo velike težave z izgovarjavo besed, zato ni odveč, če obnovo v 4. nalogi najprej prebere učitelj, potem pa glasno še učenec. Za preverjanje razumevanja prebranega lahko učitelj učencu zastavi nalogo, naj razrezane sličice (iz 11. naloge) postavi v ustrezno zaporedje. Pri tem učenec pokaže razumevanje dogajanja, motivov, teme, sporočila in snovna izhodišča književnega besedila tako, da predstavi dogajanja; kronološko razvrsti dogodke (UN, str. 94). Z odgovori na vprašanja pri 4. nalogi učenec obnovi dogajanje (UN, str. 94). Če nisem prepričana, da učenec pozna vprašalnice kaj, ali, kam, kaj, zakaj, jih skupaj z njim poiščem v slovarju in jih prevedeva. Najprej učenec reši 4. nalogo ustno in glasno. Če je potrebno, ga učitelj dopolni, potem učenec samostojno odgovore zapiše.

5. naloga preverja pravopisno zmožnost, učenec zapisuje besede, ki se jih je naučil.

6. naloga kaže primere rabe osnovnih vprašalnic kdo, kaj, kateri, kakšen, kam, kje, zakaj, ali/a. Vprašalnico kdaj že pozna iz 1. naloge. Osnovne vprašalnice so cilj, ki naj bi ga učenec usvojil, vendar predvsem v besedilu, ko govori o sebi in življenju, ki jo obdaja. Navedeni so primeri vprašanj in odgovorov, ki jih učenec najprej prebere. Ta se navezujejo na basen Mravlja in muren in tako učenec znova ponovi samo zgodbo.

V 7. nalogi učenec z ustrezno vprašalnico dopolni vprašanja, ki jim je dan odgovor. Navezujejo se na basen in na teme iz vsakdanjega življenja izven pouka.

V 8. nalogi je pojasnjeno, kaj je basen, tako da učenec lahko razume in doseže cilj iz UN (str. 60): Učenec basen prepozna po tipiziranih, večji del

³ Tovrstne naloge so tudi v primeru obravnave Pesmi Toneta Pavčka, ki jo prav tako obravnavamo v 7. razredu.

živalskih likih, ki se vedejo kot ljudje, in kratki, zaokroženi zgodbi, usmerjeni k poanti, ki jo pojasni nauk. Učenec pridobi tudi literarnovedno znanje, saj pozna in uporablja strokovni izraz basen ter ga zna opisati (UN, str. 60).

9. naloga preverja učenčevo sposobnost ne le razumevanja novega besedišča, ampak uporabo tega v novih povedih, ki jih tvori samostojno. Z zapisom povedi učenec obnovi basen.

Z 10. nalogo učenec spozna basen *Mravlja in muren* v pesemski obliki, ki jo v razredu obravnavamo v berilu.⁴ Čeprav pesmi v celoti ne bo razumel, lahko posamezne verze poveže z njihovo razlago, tako da v pesmi poišče besede, ki jih že pozna, medtem ko dane poenostavljene povedi že popolnoma razume.

V 11. nalogi učenec dogajalni niz zgodbe – sličice – postavi v pravilno zaporedje in sličicam samostojno dopiše povedi brez nabora besed ter tako ustvari svoj strip.

Sklep

Na takšen način lahko učenec postopno usvoji osnovne podatke o basni, njeno vsebino in sporočilnost, kar predpisuje učni načrt za pouk slovenščine v osnovni šoli. Hkrati pa močno obogati svoje znanje slovenskega jezika, ki ga lahko uporablja in dokazuje v praksi. Tako ne gre za nikakršno učenje na pamet, da bi zadostili le kriterijem ocenjevanja.

➤POVZETEK

V prispevku predstavljam učno gradivo za obravnavo Fontainove basni *Mravlja in muren*. Glede na učni načrt mora učenec v 7. razredu OŠ poznati basen. Namenjeno je neslovansko govorečim učencem začetnikom. V gradivu je poudarek na besedišču in strukturah (predstavljenih s slikovnim gradivom), ki so del vsakdanje komunikacije, hkrati pa so bistveni za razumevanje same zgodbe. Učenec se tako aktivno vključi v sprejemanje obravnavne snovi – spoznava književno delo, ob tem pa se nauči besedišča in komunikacijskih vzorcev, ki mu omogočajo osnovno sporazumevanje v slovenskem jeziku.

Ključne besede: književni pouk tujejezičnega učenca, Jean de la Fontaine, basen *Mravlja in muren*, 7. razred

➤Viri in literatura

- Arnež, Tina et al., 2015: *Branje združuje: z BDS že 20 let: zbornik Bralnega društva Slovenije ob 11. strokovnem posvetu*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Jelen Marduša, Mojca et al., 2015: *Priročnik za izvajanje programa Uspešno vključevanje otrok priseljencev (UVOP)*. Ljubljana: ISA institut.
- *Jeziki nas povezujejo: zbornik povzetkov / 2. Nacionalna konferenca Jeziki v*

⁴ Berilo za 7. razred z naslovom *Sreča se mi v pesmi smeje*

- izobraževanju, 15. april 2016, Ljubljana. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2016.
- Kajba, Zvonka, 2016: Primer obravnave Pavčkove pesmi *Pesem za učence tujce*. V: *Slovenščina v šoli*, letnik 19, št. 2: 41–49.
 - Knez, Mihaela et al., 2015: *Čas za slovenščino 1 in 2. Učbenik za začetno učenje slovenščine kot drugega in tujega jezika*. Ljubljana, Znanstvena založba Filozofske fakultete.
 - Mohor, Medved Udovič, Saksida, Golob, 2007: *Sreča se mi v pesmi smeje (berilo za 7. razred osnovne šole)*. Ljubljana, Mladinska knjiga.
 - Smernice za vključevanje otrok priseljencev v vrtce in šole. *Smernice za celostno vključevanje priseljencev (otrok, učencev in dijakov) iz drugih jezikovnih in kulturnih okolij v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem*, 2012. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Dostopno na: http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2014/programi/media/pdf/smernice/cistopis_Smernice_vkljucevanje_otrok_priseljencev.pdf (12. 6. 2016).
 - *Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina. [Elektronski vir]*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo: Zavod RS za šolstvo, 2011. Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_slovenscina_OS.pdf (19. 12. 2017).
 - *Znanje za moje sanje: pot k etični vzgoji – dobre prakse v izobraževanju beguncev in migrantov: zbornik strokovnih prispevkov*. Ljubljana: Pisarna poslanke Evropskega parlamenta Tanje Fajon, 2017.

PRILOGA: Jean de La Fontaine – MRAVLJA IN MUREN

1. a) Preberi povedi.

			
To je muren.	To je mravlja.	To je poletje. Poleti je vroče.	To je zima. Pozimi je mrzlo.
			
Deklica poje. Deklica je včeraj pela.	Deklica pleše. Deklica je včeraj plesala.	Vroče mu je.	Zebe ga, ker je mrzlo.
			
Fant je lačen.	Fant je sit. Fant ni lačen.	Fant je. Fant je včeraj jedel.	Deklica pije. Deklica je včeraj pila.
			
Fant reče. Fant je včeraj rekel.	To je hrana.	To je muha.	To je črv.

b) To so letni časio. Napiši, kako se imenujejo. Pomagaj si z danimi črkami.

To je _____.

DOM LAP

To je _____.

PE LOJ ET

To je _____.

NE SEJ

To je _____.

M IZA

c) Kdaj delamo to? Kdaj se dogaja to?

KDAJ? **SPOMLADI POLETI JESENI POZIMI**

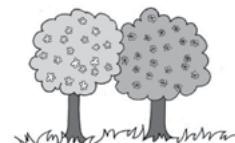
_____ pada listje z dreves.

_____ gremo na morje.

_____ cvetijo drevesa.

_____ smučamo.

_____ plavamo v morju.

_____ je listje na drevesih rumene, rdeče in rjave barve.

_____ cvetijo zvončki in trobentice.

_____ se sončimo na plaži.

2. Na vsako črtico vstavi manjkajočo črko.

mrav__ _ a	vr__ če	po__ _ _ je
__ _ zimi	zi__ a	__ rana
__ _ leti	la__ _ n	__ čeraj
m__ zlo	čr__	mu__ a
on p__ _ e	on pl__ _ e	on j__
on je p__ l	on je ple__ al	

3. Pove i besede iz levega in desnega stolpca.

Poleti je _____	a. mrzlo.
Pozimi je _____	b. ker nisem jedel večerje.
Zebe _____	c. pridna, ker veliko dela.
Lačen sem, _____	č. vroče.
Vroče _____	d. muhe in črve.
Veliko sem jedel, _____	e. me.
Mravlja je _____	f. zato sem sit.
Muren je _____	g. mi je.

4. Preberi obnovo basni Mravlja in muren.

Muren je celo poletje pel. Ko je prišla zima in je bilo mrzlo, je bil lačen. Ni imel hrane, ne muhe ne črva. Odšel je k sosedi mravlji. Prosil jo je za hrano. Obljubil ji je, da ji vse vrne (prinese nazaj). Mravlja ga je vprašala, kaj je delal poleti. Muren je rekel, da je pel. Mravlja mu je rekla, naj zdaj pleše. Ni mu dala hrane.

Odgovori.

Kaj je delal muren celo poletje? _____

Kdaj je bil lačen? _____

Ali je imel hrano? _____

Kam je odšel? _____

Kaj je prosil mravljo?

Ali mu je mravlja dala hrano?

Zakaj mravlja ni dala murnu hrane?

5. Napiši manjkajoče črke.

Muren je celo poletje pel. Ko je prišla zima in je postalo mrzlo, je bil lačen. Ni imel hrane, ne muhe ne črva. Odšel je k sosedi mravlji. Prosil jo je za hrano. Obljubil ji je, da ji vse vrne (prinese nazaj). Mravlja ga je vprašala, kaj je delal poleti. Muren je rekel, da je pel. Mravlja mu je rekla, naj zdaj pleše. Ni mu dala hrane.

6. Kako vprašam?

VPRAŠALNICE

KDO	KATERI	KAKŠEN/KAKŠNA
KAJ	KAM	KDAJ
ZAKAJ	KJE	ALI = A

Kdo nastopa v basni? – V basni nastopata mravlja in muren.

Katere živali nastopajo v pesmi? – V pesmi nastopata mravlja in muren.

Kakšen je muren? – Muren je len (ni pridn).

Kakšna je mravlja? – Mravlja je pridna.

Kaj je delal muren poleti? – Muren je poleti pel.

Kam je šel muren pozimi? – Muren je šel **k** mravlji.

Kje nastopajo živali? – V basnih.

Zakaj je imela mravlja dovolj hrane pozimi? – **Ker** je poleti delala in si pripravila hrano za zimo.

Kdaj je bil muren lačen? – Muren je bil lačen, **ko** je prišla zima.

Ali je mravlja murnu dala hrano? = **A** je mravlja murnu dala hrano? – Ne, mravlja mu ni dala hrane.

7. Dopolni z vprašalnicami.

_____ je avtor basni Mravlja in muren? – Jean de La Fontaine.

_____ rad bereš basni? – Ja, rad berem pravljice in basni, ker v njih živali govorijo.

_____ rad bereš? – Knjige za mlade.

_____ najrajši bereš? – Zvečer, preden zaspim.

_____ knjige so ti všeč? – Knjige, ki imajo srečen konec.

_____ si prebral že veliko knjig? – Vsako leto jih preberem deset.

_____ je bil muren lačen? – Ker poleti ni delal. Ni imel hrane za zimo.

_____ nam sporoča basen? – Da moramo delati, ne pa se samo zabavati.

_____ je bila mravlja, ko je prišel na obisk muren? – Doma.

_____ živali pravimo kralj živali? – Levu pravimo kralj živali.

_____ greš? – V šolo.

_____ si zdaj? – V šoli.

_____ pada listje z dreves? – Jeseni.

_____ letni čas je tvoj najljubši? – Pomlad.

_____ ti je mama brala pravljice? – Ko sem bil majhen.

8. Kaj je basen?

Basen je zgodba, v kateri nastopajo živali. Živali govorijo in se obnašajo kot ljudje. Basen ima sporočilo o tem, kako ljudje živimo. Velikokrat nam pove, kaj je prav in kaj ni.

Basen Mravlja in muren sporoča, da nimaš hrane in si lačen, če nisi pridn in ne delaš. Muren poleti ni delal, zato je pozimi lačen, ker nima hrane.

9. Iz ključnih danih besed sestavi 6 povedi, tako da dobiš obnovo basni Mravlja in muren.

1. *poved*: muren, peti, celo poletje

2. *poved*: zima, zelo lačen

3. *poved*: iti, k sosedi

4. *poved*: prositi za, hrano (hrana), ker, biti, lačen

5. *poved*: mravlja, ne dati, hrane (hrana)

6. *poved*: muren, poleti, peti, in, ne pripraviti, hrane (hrana)

10. Preberi basen Mravlja in muren, kot je zapisana v berilu. Zapisana je v obliki pesmi. Pesem ima 2 (dve) kitici. Kitice imajo verze.

Spodnje razlage (povedi) smiselno napiši v vrstico k vsakemu delu kitice, tako da obnoviš pomen posameznih verzov.

- a) Obljubil ji je, da ji vse vrne (prinese nazaj).
- b) Mravlja mu je rekla, naj zdaj pleše. Ni mu dala hrane.
- c) Muren je celo poletje pel.
- č) Mravlja ga je vprašala, kaj je delal poleti.
- d) Ko je prišla zima in je bilo mrzlo, je bil lačen. Ni imel hrane, ne muhe ne črva.
- e) Muren je rekel, da je pel.
- f) Prosil jo je za hrano.
- g) Odšel je k sosedi mravlji.

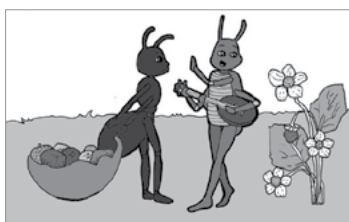
1. kitica:

Čulo murnovo se petje vse poletje.	
Ko zabrije sever, mraz, murnu zdaljša se obraz: lakota ga divje biča, muhe nima ne črviča.	
In v tej hudi bedi k mravlji gre sosedi.	
Prosi jo, naj mu posodi zrnja nekaj, kar že bodi, sicer še umre ubožček.	
»Vrnem vam poslednji košček pred avgustom še, na vero! In obresti polno mero.«	

2. kitica:

Mravlje trdosrčnost nič ne gane, trdosrčnost je v rodbini: »Kaj ste delali v vročini?« kar na dan z vprašanjem plane.	
»Noč in dan in sploh brez mej pel sem, naj vas ne jezi!«	
»Peli ste? Me veseli. No, pa plešite odslej!«	

11. Sličice postavi v ustrezno zaporedje in napiši strip.

Avtorica vseh ilustracij je Barbara Lipnik.